

Cselekvési terv a digitalizálási programok és koncepciók összehangolására. Az Európában folyó digitalizálási tevékenységek összehangolásának megvalósítási keretterve

Az európai tartalom megjelenítése a világméretű hálózatokon*

A digitalizálási programok koordinációs mechanizmusai

A jelen cselekvési terv azokat a kezdeti tevékenységeket ismerteti, amelyek segítségével az európai kulturális és tudományos tartalom digitalizálásának minőségét lehet javítani, és a "lundi alapelvek"-ben megnevezett célokat el lehet érni. A terv olyan intézkedéseket irányoz elő, amelyeket 2002 vége előtt be kell fejezni, vagy legalább meg kell kezdeni. Az intézkedések eredményei folyamatosan beépülnek az adott területen most kialakulóban lévő, hosszabb távra szóló tevékenységi tervbe.

1. feladat: Jobb koncepciók és programok kialakítása együttműködéssel és összevetéssel

1/a tevékenység: A digitalizálási koncepciók és programok nemzeti webhelyei

Cél: A tagállamok közötti információcsere a programokról és koncepciókról, valamint az egyes országokban folyó tevékenységek megjelenítése a tapasztalatok és a szakismeretek közös kiaknázása érdekében.

A megvalósítás módja és a feladatok: Egy kisebb szakértői csoport kidolgozza a nemzeti koncepciók modelljének (baseline profile) fő vonalait a tagállamok által korábban szolgáltatott kérdőíves felmérés adatai alapján. Ezeket az adatokat összevetik a modellel, majd újra megküldik a tagállamoknak, hogy helyezték el nemzeti weblapjukon. A szakértők meghatározzák, hogy az információknak milyen minimális minőségi kritériumoknak kell megfelelniük az aktualitás, a többnyelvűség, a hozzáférhetőség és az elérhetőség tekintetében. Minden tagállam maga dönti el, milyen webhelyen kívánja megjeleníteni ezeket az adatokat, egyben gondoskodik a szükséges frissítési és gondozási mechanizmusokról is. A bizottság dolga elsősorban az, hogy helyet adjon egy közös honlapnak, amely a nemzeti webhelyekre mutat.

Résztvevők: A tagállamok – mindenekelőtt azok, amelyek mintaszerű webhelyekkel rendelkeznek – szakértőket jelölnek ki a modellkonceptió fő vonalainak kimunkálására. Az egyes tagállamok létrehozzák a webhelyeket, és kidolgozzák a magukról közzétett adatok frissítésének mechanizmusait. A bizottság összehívja a szakértői csoportot, és összeveti a már rendelkezésre álló adatokat az említett modellkonceptió közösen kialakított adatstruktúrájával.

Ütemezés: A szakértői csoport felállítása 2001. június végéig; a szempontrendszer létrehozása 2001. augusztus végéig; a webhelyek kialakítása – beleértve a központi weboldalt és a tagállamokról közzétett adatok körét – 2001. szeptember végéig.

1/b tevékenység: A koncepciók és programok összevetési (benchmarking) keretrendszerének meghatározása**

Cél: Olyan összevetési keretrendszer jóváhagyása és bevezetése, amely az egyes országokon belüli, illetve több tagállam közötti koordináció kulcsfontosságú eszköze; további cél a haladás és a minőségi fejlődés jelzésére szolgáló eszközök kifejlesztése.

*A fordítás az Országos Széchényi Könyvtár megbízásából az Európai Bizottság DigiCult (Digital Heritage and Cultural Content) programjának engedélyével történt. A *Lundi alapelvek* magyar fordítása a 3K 2003. júliusi, a TMT 2003. novemberi számában jelent meg. Az alapelveket és az itt közölt akciótérvet az EU-tagállamok nyelvein lásd a http://www.cordis.lu/ist/ka3/digicult/lundi_principles weboldalon, magyarul pedig a MEK Egyesület honlapján a <http://mek.oszk.hu/egyesulet/lund-hun.htm> címen. A fordítás az ott szereplő 1.3 tervezet alapján készült. A további értekezletek jegyzőkönyveit és az egyéb kapcsolódó anyagokat lásd a <http://www.cordis.lu/ist/ka3/digicult/reports.htm> weboldalon. – A ford.

**Lásd: a lundi tanácskozáson, 2001. április 4-én a bizottság szolgáltatásaihoz összeállított „Draft framework for benchmarking digitisation policies” (Keretrendszer-tervezet a digitalizálási koncepciók összevetéséhez) című dokumentumot.

A megvalósítás módja és a feladatok: Szakértői csoport létrehozása a modell finomítása érdekében, mielőtt azt a tagállamoknak elfogadásra és alkalmazásra beterjesztik. A szakértők kidolgozzák a modell jóváhagyási és megvalósítási rendjét is, például a szükséges „szándéknyilatkozatokat”. Ennek segítségével az egyes tagállamok létrehozzák a levelezők (kapcsolattartók) hálózatát, amely főként szolgál a minőségi összevetéssel kapcsolatos vitákhoz, a megvalósítási és továbbfejlesztési elképzelések megterjesztéséhez.

Résztvevők: A tagállamok szakértőket jelölnek az összevetéssel foglalkozó munkacsoportba, és megalakítják a „levelezők és szakértők országos hálózatait”. A bizottság segíti a munkacsoportot a modell véglegesítésében.

Ütemezés: A munkacsoport megalakítása 2001. június végéig; a nemzeti levelezők hálózataé 2001. szeptemberéig.

1/c tevékenység: Mutatószámok kidolgozása és adatgyűjtés

Cél: Keretrendszer létrehozása a kulturális és tudományos források európai digitalizálási munkálatainak összevetésére, és annak figyelemmel kísérése, hogy az e-Európa program céljai hogyan hatnak az európai digitális tartalomnak a világméretű hálózatokon való megjelenítésére.

A megvalósítás módja és a feladatok: A koncepciók összevetésére szolgáló keretrendszerből kiindulva a célnak megfelelő mennyiségi és minőségi mutatószámokat keresnek, illetve dolgoznak ki; ez a tevékenység kiterjed az adatgyűjtés módszereire, és a más szervezetekkel ennek érdekében folytatott együttműködésre is. A munkákat az összevetés kérdéseivel foglalkozó szakértői csoport végzi a digitalizálási referenciamodellek vizsgálatára támaszkodva. Meghatározzák az Európában folyó digitalizálási tevékenységek összevetésére alkalmas legfontosabb mutatószámokat.

Résztvevők: A tagállamok a csoportba delegált szakértőik révén vesznek részt a munkában. A bizottság elindítja a vizsgálatot, és együttműködést épít ki más összevetési kezdeményezésekkel, valamint a témába vágó IST projektekkel.

Ütemezés: A vizsgálat 2001. őszén indul; a legfontosabb mutatószámokat 2002. februárjáig választják ki, az első adatsorokat ugyanekkor gyűjtik össze.

sze. A digitalizálási mutatószámok körére 2002. áprilisáig kell ajánlásokat tenni.

1/d tevékenység: A koordinációs tevékenységek támogatása

Cél: Infrastruktúra létrehozása a tagállamok közötti koordináció támogatására.

A megvalósítás módja és a feladatok: Számos tevékenység indul az eddig már létrejött együttműködés támogatásának folytatása és továbbfejlesztése érdekében. Ezek közé tartozik, hogy a tagállamok képviselőiből koordináló csoport jön létre, amely kezdetben az elnökség égisze alatt találkozik; online fórumok vagy vitacsoportok indulnak, hogy a tagállamokban a kulturális és tudományos tartalom digitalizálásáért felelősek, vagy a digitalizálás területén aktív tevékenységet végzők párbeszédet és tapasztalatcserét tudjanak folytatni; a munka támogatására titkárság vagy egy intézmény alakul.

Résztvevők: A tagállamok létrehozzák a koordinációs csoportot, és megállapodnak a feladatköréről. A vitafórumok működtetéséhez felhasználják az IST program keretében már támogatást nyert működő hálózatokat, különösen a CULTIVATE-EU hálózatot. Megvizsgálják annak lehetőségét, hogy a titkárság az IST programtól kapjon támogatást, például a már folyó tevékenységek jobb áttekinthetősége érdekében.

Ütemezés: A koordinációs csoport 2001. szeptemberéig alakul meg; a levelezőlisták 2001. júliusáig–augusztusáig jönnek létre. A titkárságot 2002. közepéig kell létrehozni.

2. feladat: Digitalizált források feltárása

2/a tevékenység: Országos nyilvántartások

Cél: Az európai kulturális és tudományos tartalom megjelenítése és elérhetővé tétele a folyamatban lévő digitalizálási projektek nyilvántartásainak létrehozásával, országos „megfigyelő központok” segítségével.

A megvalósítás módja és a feladatok: A projektekről vagy a digitalizálásra kiválasztott tartalomról országos nyilvántartásokat alakítanak ki a már folyó tevékenységekre építve, vagy a többi tagállam példáját felhasználva. A nyilvántartásoknak

meg kell felelniük a tervezett tartalom és az elérési szolgáltatások terén érvényben lévő minőségi szabványoknak (az ajánlott gyakorlattal kapcsolatos irányelvek alapján, lásd a 3/b tevékenységet). A lehetséges platformokat az e területen legtapasztaltabb tagállamok által vezetett műszaki munkacsoport határozza meg, különös figyelmet fordítva a nyílt forráskódú és ingyenes szoftverekre; ők dolgozzák ki a többi tagállam számára a jól használható és hosszabb távon érvényes nyilvántartások kialakításához szükséges irányelveket.

Résztvevők: A tagállamok a munkacsoport segítségével megalkotják az ajánlott gyakorlatra vonatkozó irányelveket, felhívják a figyelmet a projektek már meglévő nyilvántartásaira, és újakat hoznak létre.

Ütemezés: A munkacsoport 2001 júniusában létrejött; a fő ajánlások megfogalmazása 2001 szeptemberében esedékes; a nyilvántartások 2001 közepétől kezdve állnak majd rendelkezésre.

2/b tevékenység: A digitalizált tartalom felderítése

Cél: Az európai digitalizált kulturális és tudományos tartalom koordinált felderítésére hosszabb távon alkalmas műszaki infrastruktúra meghatározása.

A megvalósítás módja és a feladatok: Mivel a nyilvántartások általában hierarchikusan épülnek fel, a digitalizált források elérhetővé tétele érdekében meg kell határozni a digitalizált tartalom megtalálásához és begyűjtéséhez a szükséges műszaki elemeket és szabványokat. Ebbe beleértendő azok a megállapodások, amelyek a metaadatokat, a hálózatról való összegyűjtés (harvesting) eszközeit, az összeállítási és visszakeresési szolgáltatásokat érintik, különös tekintettel a szabadon felhasználható/nyílt forráskódú eszközökre és a többnyelvűség támogatására. Egy szakértői csoport vizsgálja a metaadat-szabványokat – figyelembe véve az országos nyilvántartásokhoz szükséges metaadatok követelményeit –, és ajánlásokat tesz a műszaki stratégiákra és a fejlesztési/megvalósítási teszthelyekre.

Résztvevők: A tagállamok munkacsoportot hoznak létre; a munkát Franciaország fogja össze. A munkacsoport feladata, hogy kidolgozza a metaadatokra vonatkozó ajánlásokat, és jelentést tegyen a koordinációs csoportnak a követendő stratégiákról.

Ütemezés: A munkacsoport, amely kidolgozza a metaadatokról szóló ajánlástervezetet, valamint meghatározza a legközelebbi teendőket, köztük a lehetséges kísérleti projekteket, 2001 szeptemberéig megalakul.

3. feladat: Az ajánlott gyakorlat népszerűsítése

3/a tevékenység: Példák és irányelvek az ajánlott gyakorlatra (good practice)

Cél: A szakismeretek és a hatékonyság támogatása az ajánlott gyakorlat átvételének ösztönzésével.

A megvalósítás módja és a feladatok: A tagállamok saját projektjeikből kiválasztják és népszerűsítik az ajánlott gyakorlat példáit a tapasztalatcsere és a szaktudás közös hasznosítása, valamint az érintett közösségek egyetértésének elnyerése érdekében. Abból a szempontból fogják elemezni az IST programban a kulturális örökség területén zajló alkalmazási projekteket, hogy az ajánlott gyakorlatot mennyire népszerűsítik. A közeljövőben számba veszik az ajánlott gyakorlatra vonatkozó, már meglévő irányelveket, és felhívják azokra az érintett szakemberek figyelmét; a későbbiekben pedig kialakítják az ajánlott gyakorlat közös, egyeztetett irányelveit. Összegyűjtik a vonatkozó szabványokat, és ajánlásokat tesznek alkalmazásukra például munkacsoportok és projektek keretében.

Résztvevők: A tagállamok létrehozzák és népszerűsítik az ajánlott gyakorlat saját példáit; a bizottság a folyamatban lévő projektek segítségével áttekinti a meglévő irányelveket, és javaslatot tesz az irányelvek egyeztetésének a struktúrát vagy a tipológiát érintő kérdéseire.

Ütemezés: A tagállamok példái és a meglévő, válogatott irányelvek áttekintése 2001 szeptemberéig; az alkalmazási projektek tanulságainak elemzése, és az ajánlott gyakorlat kialakítása 2002 áprilisáig.

3/b tevékenység: Kompetenciaközpontok

Cél: A „kompetenciaközpontok” népszerűsítése.

A megvalósítás módja és a feladatok: A kulcsfontosságú műszaki területeken kiemelkedő jártassággal és szakismeretekkel rendelkező intézmények vagy azok konzorciumai szolgáltatásokat

indítanak a digitalizálással foglalkozó kulturális intézmények segítésére és támogatására. Ezeket a szolgáltatásokat országos vagy európai együttműködéssel lehet létrehozni vagy támogatni, kihasználva például az IST 2001. évi munkaprogramjának lehetőségeit.

Résztvevők: A tagállamok, kutatóintézetek és az információipar intézményei.

Ütemezés: 2002-től kezdődően.

4. feladat: Tartalmi keretrendszer

4/a tevékenység: Közös cselekvési terv a jó minőségű európai digitalizált tartalomhoz való hozzáférés érdekében

Cél: Az európai tartalom értékének lehető legjobb érvényesítése és közös fejlesztési célok kitűzése a digitális kulturális és tudományos tartalom területén egy közös, európai együttműködési terv kritériumainak és kereteinek kialakításával, a megvalósítás megfelelő mechanizmusaival egyetemben (charta, szándéknyilatkozat stb.).

A megvalósítás módja és a feladatok: A koordinációs csoport létrehozása után és titkárságának esetleges támogatásával közösen alakítják ki a digitalizált kulturális és tudományos örökség eléréséhez szükséges európai e-kultúra infrastruktúrájának koncepcióját (eCulture portál). Az előkészületek során figyelembe veszik a felveendő digitális tartalom értéknövekedését és minőségi kritériuma-

it, a műszaki szabványokat, az alkalmazásokról szóló megállapodásokat és a szolgáltatások minőségét. Meg kell határozni a megvalósítás stratégiai eszközeit is (charta, szándéknyilatkozat stb.).

Résztvevők: A tagállamok.

Ütemezés: 2001 októberétől folyamatos, a munkamódszert a tagállamok koordinációs csoportja határozza meg, a keretrendszer és az egyeztetési stratégia 2002 közepére készül el.

4/b tevékenység: A tartalom hosszabb távú elérése

Cél: A digitalizált kulturális és tudományos tartalom hosszú távú elérhetőségének biztosítása.

A megvalósítás módja és a feladatok: A szabványok alkalmazása és az ajánlott gyakorlat átvétele bizonyos, bár meglehetősen korlátozott mértékben garantálja a digitalizált tartalom jövőbeli hozzáférhetőségét. A hosszú távú megőrzés területén kutatásokra van szükség: meg kell határozni a legfontosabb problémákat, és kidolgozni a megfelelő műszaki megoldásokat. E célok elérése érdekében további kutatási programokat kell készíteni. A DLM Forum és az IST által támogatott tevékenységek is szerepet játszanak ebben a folyamatban.

Résztvevők: A bizottság és az információipar intézményei.

Ütemezés: 2001-től kezdődően.

A tevékenységek időrendi áttekintése

Határidő/ tevékenység	2001. július	2001. szeptember	2001. november	2002. február	2002. április	2002. június
A koncepciók webhelyei		<i>modell + a tag- államok webhe- lyei</i>				
A programok összevetésé- nek keretrend- szere	<i>a szakértői munkacsoport megalakulása – folyamatban</i>	nemzeti kap- csolattartók hálózata				
Mutatószámok és adatgyűjtés			a vizsgálat kez- dete	a legfontosabb mutatószámok meghatározása; az első adatso- rok rögzítése	a digitalizálási mutatószámok tervezete	

Határidő/ tevékenység	2001. július	2001. szeptember	2001. november	2002. február	2002. április	2002. június
A koordináció támogatása		<i>levelezőlisták + a koordinációs csoport megalakulása</i>				<i>titkárság</i>
Országos nyilvántartások	<i>a munkacsoport megalakulása (a nyilvántartással már rendelkezőkből)</i>	<i>ajánlások; az első nyilván- tartások ren- delkezésre állnak</i>				
A feltárás inf- rastruktúrája	<i>megegyezés a munkacsoportról – a DELOS kere- tében</i>	<i>ajánlások a metaadatokról + következő lépések és kísérleti pro- jektek</i>				
Irányelvek az ajánlott gyakorlathoz		<i>példák a tagál- lamokból és a meglévő kivá- lasztott irányel- vek áttekintése</i>		<i>alkalmazási projektek elem- zése; az irány- elvek egyezte- tett megközelí- tése</i>		
Kompetencia- központok					<i>a központok megalakulása</i>	
Közös cselek- vési terv	<i>a minőségi keretrendszer – első tervezet a július 17-i brüsszeli ta- nácskozásra</i>		<i>szakértői ta- nácskozás a minőségről</i>	<i>a munkacso- port megalakulása a koor- dinációs cso- port közvetí- tésével</i>		<i>keretrendszer és egyeztetési stratégia</i>
Hosszú távú elérés				<i>kutatási prog- ram</i>		

Felelősök: *a tagállamok; a tagállamok a bizottság támogatásával; a bizottság.*

Fordította: Hegyközi Ilona

Környezeti információs rendszerek és adatbázisok Németországban

Németországban a környezetvédelem ügye az utóbbi évtizedekben mindig a figyelem homlokterében állt. A megfelelő adatbázisokat a hetvenes évektől kezdődően alakították ki. Az alábbi tanulmány részletesebben két ilyen rendszert: a *Környezeti Tervezés Információs Rendszerét* (német rövidítésben UMPLIS) és *Baden-Württemberg Nyilvános Integrált Környezeti Információs Rendszerét* ismerteti, de bemutat más, konkrét szakterületekhez kapcsolódó környezeti adatbázisokat is.

A német környezeti információs rendszerek fejlődése

Németországban a környezetvédelem és információs bázisa kialakításában és fejlesztésében az 1970-es években, Berlinben megalakult Német Szövetségi Környezetvédelmi Ügynökség (UBA) játszott a központi szerepet, ami egymagában is innovatív lépésnek számított, hiszen abban az időben számítástechnikát környezetvédelmi célra